

QUAN L'EPD NO ÉS UN DEURE, SINÓ UN LLEURE

Gràcies al treball solidari amb Bolívia d'un esplai infantil i juvenil del barri, els mestres de l'Escola Pau Vila i Dinarès de Terrassa han après altres formes de fer de mestre i els seus alumnes han descobert que, per a molts nens i nenes del món, anar a l'escola és un privilegi. Així doncs, anem a conèixer un projecte d'educació pel desenvolupament nascut en un espai de lleure

A l'Escola Pau Vila i Dinarès, tal com destaquen els professors a la seva web, les classes s'organitzen per racons, tallers i agrupaments flexibles amb la voluntat de respectar al màxim els processos i ritmes d'aprenentatge de cada infant. L'escola recull, així, la pedagogia integradora i humanista del mestre i geògraf sabadellenc del qual pren el nom, Pau Vila i Dinarès, un dels pares de l'escola moderna catalana i autor de la divisió de Catalunya en comarques, que l'hi va ser encarregada per la Generalitat republicana.

Com tants d'altres lliurepensadors, Pau Vila i Dinarès hagué d'exiliar-se en acabar la Guerra Civil Espanyola, cap a Colòmbia primer i, després, cap a Veneçuela. Avui és la seva ciutat el destí de molts dels fugitius d'un altre exili, el de la pobresa, que empeny cap al nostre vell continent a milers de persones vingudes d'aquell nou continent, que fa més de mig segle va acollir al nostre prohóm. **És el cas de moltes de les famílies dels infants i joves que, en arribar a Terrassa, busquen una mica de germanor a l'associació de lleure infantil i juvenil Esplai Guadalhorce, on la Karina Crespo i el seu marit, en Paco Utrera, treballen de forma voluntària.** Bona part dels usuaris d'aquest esplai són també alumnes del Pau Vila, ja que l'escola i l'esplai conviuen a la mateixa barriada. Moltes coincidències per ser només una coincidència, no trobeu?

“UN NEN, UN LLIBRE PER BOLÍVIA”

Coneixem a la Karina i al Paco, així com a dues mares de l'AMPA, la Sílvia i l'Àngels, a proposta de l'escola, que els ha volgut convidar a tots a participar en aquesta entrevista. En representació del centre ens acompanyen la Margarita Marqués, mestra de primària i membre de l'equip directiu quan va començar el projecte *Un nen, un llibre per Bolívia*, i l'Esperança Mosterni, cap d'estudis de l'escola. De manera que en menys de 10 minuts som més de mitja dotzena de persones aplegades en una sala de reunions en ebullició per parlar del treball de col·laboració que aquest centre educatiu porta a terme des del curs 2001-2002 amb escoles de la província de Vaca Díez, al nord de la República de Bolívia, d'on és filla la Karina.

Aquesta serà, com us podeu imaginar, una entrevista coral, una polifonia de veus que ens parlen de com ha canviat la fesomia de l'escola i del seu entorn que, en realitat, és una suma de cinc barris: el de Guadalhorce concentra més d'un 40% de població immigrant, que arriba al 50% en alguns dels altres barris. “Actualment el 80% dels usuaris de l'esplai també són nens i joves nouvinguts –ens comenten els seus portaveus–, un 20% més que anys enrera”. Aquesta diversitat cultural també ha arribat al Pau Vila, ens confirmen les mestres de l'escola, on gairebé un 30% dels alumnes ja són nous catalans i catalanes arribats, majoritàriament, d'Amèrica del Sud i del Marroc. “La nostra gran sort –reconeix la cap d'estudis del centre– és comptar amb una entitat local com l'Esplai Guadalhorce gràcies a la qual tant els alumnes com la comunitat

educativa podem anar descobrint com és la realitat a països tant diferents dels nostres i a les seves escoles”.

Son els infants i joves de l'esplai, els seus voluntaris i tècnics, els qui preparen les xerrades, els audiovisuals i power-points, les exposicions de fotografies, tot el material i les activitats del projecte des d'aquella primera campanya “*Un nen, un llibre*” organitzada per fer arribar material escolar a Bolívia.

D'UN LLIBRE A UNA XARXA DE BIBLIOTEQUES RURALS

El grup d'infants i joves de l'Esplai Guadalhorce va ser el nucli fundador d'aquesta cooperació solidària amb Bolívia, que ha acabat formant part també del projecte de centre del Pau Vila. “La província de Vaca Díez és una zona de la Bolívia amazònica amb grans carències d'infraestructura –ens descriu la Karina–, on la majoria d'escoles són rurals i molt precàries. Per això la primera idea va ser organitzar al barri una recollida de llibres i material escolar per a la biblioteca escolar del poble de Riberalta”. Això va ser durant el curs 2001-2001 i la campanya va tenir tant bona acollida que el projecte es va anar ampliant amb el suport d'algunes administracions però, sobretot, amb l'implicació constant del Pau Vila. “Ara l'esplai ens presenta cada any el seu projecte de cooperació i mirem d'organitzar-nos per seguir-hi col·laborant –en confirmen les representants del professorat–, encara que això impliqui de vegades modificar una mica el nostre calendari”.

Avui ja no són tres les biblioteques rurals construïdes a la província de Vaca Díez: la de Riberalta és una de les millors de tot el país, amb més de 25.000 volums, una sala d'informàtica i un laboratori. “Això vol dir que més de 16.000 alumnes de tot el districte tenen una biblioteca a prop”, segons els càlculs de Paco Utrera. Defugint plantejaments paternalistes i amb l'objectiu d'impulsar la seva autonomia, van enviar-hi un expert en biblioteconomia per formar al personal bolivià i avui les tres biblioteques comencen a treballar en xarxa. “Que segueixin funcionant o no ja és cosa seva, de la comunitat educativa i de l'administració local... Però ens consta que tothom hi està molt implicats, els pares i mares sobretot: van fer *caceroladas* perquè les autoritats hi donessin suport, participen en les feines de manteniment, a més de pagar una quota equivalent a gairebé un euro... Fins hi tot s'ha creat una directiva d'alumnes encarregada de recaptar fons pel projecte amb l'organització d'audicions musicals i funcions de teatre”. **El proper pas, una vegada consolidada la xarxa de biblioteques rurals de la regió, és fer-ne una d'escoles rurals: “la nostra funció –puntualitza Paco Utrera– és donar suport a les seves demandes, buscant el suport de la gent d'aquí implicada en la cooperació i en l'educació pel desenvolupament”.**

COMPARTIR RECURSOS MATERIALS I HUMANS

Entre l'abril i el maig de 2004 a l'Escola Pau Vila s'organitza la Setmana Multicultural amb motiu de la primera visita d'un grup de quatre mestres de les dues escoles del poble de Riberalta. “El Consell de Solidaritat va aconseguir una subvenció per les despeses addicionals, els mestres ens vam encarregar d'acollir-los i la resta d'activitats van ser assumides pel centre”, recorda la Margarita Marqués, que ara és la responsable de l'aula d'acollida. El juny de 2009 dos mestres bolivians van fer la seva segona visita a Terrassa hi van portar amb ells un joc del Trivial fet a les seves escoles i un vídeo amb

un reportatge sobre el tema de l'aigua, que es va treballar a la Setmana de l'Ensenyament del Pau Vila i que també es va projectar a l'auditori municipal.

El més curiós de tot és que, contràriament al què passa amb d'altres intercanvis pedagògics entre països del Nord i del Sud, és que els mestres bolivians hagin vingut ja dues vegades i els del Pau Vila no els hagin pogut tornar encara la visita. “És difícil trobar el moment per fer-ho”, coincideixen les dues mestres presents. Paco Utrera, bon coneixedor de les tasques de gestió que això implica perquè ho fa voluntàriament per l'Esplai Guadalhorce, apunta una altra possible explicació: “també és més fàcil aconseguir línies de finançament per portar als mestres de Bolívia cap aquí que per portar als d'aquí cap a Bolívia”.

La Sílvia i l'Àngels, les dues mares que han vingut a l'entrevista en representació de l'AMPA, intervenen en aquest punt per donar-nos un exemple de com l'associació recolza el projecte solidari de l'escola: “l'any passat vam decidir fer coincidir el sopar que pares i mares organitzem cada any amb la visita dels mestres bolivians, com una mena d'acte de benvinguda. Poden comptar amb nosaltres per a tot: des de les campanyes i estades dels professors fins a les gestions davant de les administracions”.

APRENDRE ALTRES MANERES DE FER DE MESTRE

Pels mestres d'una zona rural del Nord de Bolívia, les visites a una escola com el Pau Vila suposen l'oportunitat de conèixer una manera de fer escola ben diferent a la seva. Malgrat que ben poques de les cose que veuen són aplicables a la seva d'escola, ens recorden les mestres entrevistades. “Per exemple, la nostra organització de l'aula en petits grups per aprendre a llegir és una cosa impensable per a ells, perquè allà un mestre s'ha d'ocupar tot sol de 50 ó 60 nens! Una altra cosa que els va cridar molt l'atenció va ser el parvulari, el fet que criatures tant petites siguin capaces d'aprendre tantes coses, perquè allà els nens i nenes comencen a anar a escola a primària. Una altra fet que troben estrany és la nostra manca d'espai: si hi ha una cosa que allà tenen en abundància és espai lliure. I, sobretot, els sorprèn que els mestres d'aquí i la feina que fem es valori tant poc per part del alumnes i dels pares”.

De les visites dels seus col·legues bolivians, les mestres del Pau Vila també ressalten l'estrès que a ells els suposa el ritme de treball que portem aquí, però també el profund impacte que les seves xerrades a classe produeixen ens els alumnes del centre: **“quan els expliquen les hores que han de caminar molts dels nens i nenes bolivians per arribar a l'escola, els nostres alumnes no s'ho poden creure. Tampoc que juguin a futbol descalços per no fer malbé les sabates”.**

QUAN ANAR A L'ESCOLA ÉS UN PRIVILEGI

La correspondència solidària és una de les activitats del projecte que ha quedat instaurada a l'Escola Pau Vila, des de primer curs fins a sisè, afegeix la seva cap d'estudis. “Les cartes es treballen a l'àrea de castellà, sobretot, però també a les hores de tutoria, aprofitant les visites dels mestres bolivians o qualsevol altra de les activitats solidàries del projecte. Totes les cartes es llegeixen a classe, se'n parla en grup, s'explica tot allò que no s'entén. A primer curs, se'n fa una de col·lectiva: tota la classe escriu la mateixa. Però a partir de segons curs les cartes són individuals i permeten fer tot un bon treball de llengua”.

L'únic inconvenient que s'apunta és el fet de tenir els calendaris escolars capgirats, de manera que només durant quatre mesos a l'any es fa classe a les escoles dels dos hemisferis. "Per això ens hem de conformar amb una carta per curs: nosaltres els enviem les nostres pels volts de Nadal i ells ens contesten al febrer, quan comença el seu any lectiu".

Malgrat tot, una carta a l'any és suficient per a despertar molta expectació a banda i banda. D'entrada, als alumnes del Pau Vila s'els fa molt estrany el formalisme de les cartes que reben de Bolívia, que s'acomiadin amb expressions com "Diós les guarde muchos años". No només el llenguatge és diferent, també ho és el contingut: **"els nens i les nenes bolivians valoren molt el fet d'anar a escola, valoren molt les coses que hi aprenen, per això les seves cartes parlen sovint de les notes que treuen, de si han pogut o no passar de curs, de si estan aprenent a llegir o a fer divisions"** ens expliquen les seves professores. Acte seguit una de les dues mares presents afegeix: "en canvi, a les seves cartes, els nostres fills no paren de parlar de tot allò que els pares els comprem o regalem".

Una vegada més, acabem l'entrevista amb l'expressió dels mateixos desitjos: **per part de l'escola, més hores per poder dedicar als projectes solidaris o, si això és demanar massa, poder comptar amb un persona que s'hi pugui dedicar ni que sigui a temps parcial: "podem tenir una persona a càrrec de la biblioteca, però no una persona a càrrec d'aquests projectes"**, s'exclamen les mestres del Pau Vila. Això potser canviarà amb el projecte d'Autonomia de Centre, aventurem. "L'Autonomia de Centre –respon la cap d'estudis del Pau Vila– de moment només suposa molts papers, fer molts números i papers". La paperassa també amoïna als responsables de l'Esplai Guadalhorce: "el tema administratiu és cada cop més tècnic –es lamenta la Karina– i nosaltres tenim molts voluntaris però poc personal qualificat per assumir tot això". L'AMPA es solidaritza totalment amb l'esplai i l'escola: "sembla que ningú tingui en compte –es queixa la Sílvia– tota la feina de cohesió i d'inclusió social que estem fent tant des de les entitats sense ànim de lucre com des de l'escola".